

Oponentský posudek diplomové práce Bc. Markéty Lisé
Jazykové hry rozvíjející kompetenci v českém jazyce žáků mladšího školního věku s odlišným mateřským jazykem

Diplomová práce M. Lisé se zabývá využitím didaktických her při výuce češtiny u nerodilých mluvčích mladšího školního věku a má také praktický cíl – připravit a vyzkoušet sadu her využitelných při výuce výslovnosti, slovní zásoby a vybraných gramatických jevů. Je třeba s autorkou souhlasit, že podobné materiály jsou pro praxi užitečné a zatím jich pro příslušnou věkovou skupinu není příliš.

Teoretická část práce shrnuje relevantní složky vývoje žáků mladšího školního věku a podává přehled o postavení hry v tomto životním období i o problematice hry jako výukové metody. Výklad v těchto částech má přiměřený rozsah i hloubku a je vhodně uspořádaný.

Autorka se zabývá rovněž přehledem komunikačních situací, které mohou být pro žáky daného věku důležité, a nabízí pro danou věkovou skupinu tzv. situační sylabus. Sestavení tohoto sylabu je jistě přínosné, výsledná podoba vypadá „rozumně“ a může být případně vodítkem pro vyučující. V textu práce však chybí explicitní popis kritérií, na jejichž základě byly situace i s nimi spojené jazykové prostředky vybírány (srov. např. s. 40). Dostatečně explicitně není popsáno ani provázání sylabu s výběrem testovaných her a s výukou v testovací třídě – např. se nabízí otázka, jak přesně byl sylabus (i související hry) provázán s probranou či probíranou látkou, s materiály, které se v kursu užívají atp. (srov. např. s. 45).

Je škoda, že autorka do úvodních částí práce nezařadila ještě shrnutí základních specifik (jazykových a komunikačních, kulturních, psychologických atp.) výuky dětí s odlišným mateřským jazykem. Některé užitečné poznámky jsou pouze různě rozmístěny v textu teoretické i praktické části.

V teoretické části se objevují občasné nedostatky v práci s odbornou literaturou – někdy není zřejmé, odkud jsou informace čerpány, popř. kde jsou hranice přebíraného; odkazování pomocí *tamtéž* může vést k nedorozumění, ke kterému z užitých zdrojů se vztahuje (např. na s. 16, 4. řádek posledního odstavce); u některých zdrojů by bylo lepší citovat přímo, nikoli zprostředkovaně (Piaget, Pačesová atp.). Bývalo by dobré věnovat větší pozornost některým termínům, jejich vymezení a jednotnosti v užívání (jde zejména o termíny

první jazyk, druhý jazyk, cizí jazyk, mateřský jazyk, rodný jazyk, OMJ, ale také např. jazykové kompetence a jazykové dovednosti – s. 18; gramém – s. 39).

Praktická část diplomové práce představuje více než třicet her určených pro danou věkovou skupinou, které autorka upravila na základě různých existujících her původně zaměřených k jiným účelům (původní zdroje her jsou dobře uvedeny), popsala, doplnila metodickými pokyny a otestovala ve skupině dětí mladšího školního věku. Počet zkoumaných her je na diplomovou práci vysoký. Z celé praktické části je zřejmý autorčin zájem o danou problematiku a vnímavost k potřebám dětí i výuky. Hry jsou dle mého názoru pro danou skupinu a účel dobře vybrány a jsou vhodně rozmanité. Materiály, které k nim autorka připravila, jsou srozumitelné a pečlivě připravené, takže z nich případně mohou vyučující přímo vycházet.

Do úvodních tabulek o hrách bych z věcných informací dodala ještě orientační počet dětí, pro které je daná hra určena, popř. jaké je doporučené uspořádání skupinek dětí (dvojice atp.). U některých her by bývalo dobré ještě hlouběji promyslet některé drobnosti. (Jak by např. u hry 5.4.1.10 BUM! fungovalo *vyslabikování* u jednoslabičných slov? Jak by se u této hry zohledňovala *spodoba znělosti* – např. u slova *výtah*? atp.) Myslím, že celý soubor měl být doplněn ještě obecnějšími metodickými pokyny, které se týkají některých probíraných jazykových jevů. Jak např. u her, které se soustřeďují na výslovnost, ale pracují s textovými podněty, zacházejí s těmi jevy českého pravopisu, které neodpovídají fonologickému principu (grafém *ě*, *spodoba znělosti* atp.)? Jak pracovat se slovy z různých stylových vrstev češtiny?

Pokud jde o popis testování (pretestace) her, autorka bohužel řadu podstatných informací v textu práce opomíjí. Čtenář by při posuzování průběhu testování rád znal i různé další skutečnosti, které mohly testování ovlivnit, ale z práce se je nedozví: Např. není uvedeno, jak dlouhé jsou jednotlivé lekce v kursu, v němž bylo testování prováděno, jaká je frekvence lekcí či celková délka kursu, jaké jsou využívány materiály, zda jsou do výuky zařazovány nějaké hry, popř. jaké (srov. např. komentář lektorky k pantomimě na s. 98) atp. U dětí není explicitně uvedena jejich jazyková úroveň, zajímavá by byla i motivace, proč do kursu docházejí atp. Prakticky nic nevíme o lektorce/lektorkách, jejich vzdělání či praxi v dané oblasti. Protože se v textu hovoří o jedné skupině dětí, ale občas se střídá označení lektorka a lektorky, není ani zřejmé, zda testování prováděla jedna lektorka, nebo více lektorek vyučujících tentýž kurs.

Také diskuse k provedenému testování je dosti omezená, směřuje k ní krátká kapitola 5. 2. 3. *Problematické jevy* a některé komentáře u her, popř. v části shrnující zpětnou vazbu

lektorky. Myslím, že by bývalo lepší zařadit delší diskusi k provedenému testování např. před závěr práce a věnovat v ní více prostoru nejen jevům zmíněným v uvedených částech, ale zabývat je i otázkami dalšími. Např. by bylo zajímavé, jak bylo testování ovlivněno skutečností, že jedno z dětí se podle uvedených údajů teprve učí psát (s. 46), popř. zda jeho účast naznačila něco o možnostech využití daných her u dětí na počátku školního vzdělávání.

Práce má cennou přílohu, která obsahuje mj. podklady k testovaným hrám v podobě, v jaké je možné je využít ve výuce. Za cenné pokládám i přiložené fotografie výsledků testovaných her. Je opravdu škoda, že autorka tuto část svého výzkumu v textu práce opomíjí a nevěnuje se alespoň základní analýze získaného materiálu.

Pravopisná stránka práce je v pořádku, výklad je většinou dobře uspořádaný a srozumitelný, formulační nedostatky nejsou příliš časté (občas nejsou jasné koreferenční vztahy – srov. např. *Děje se tak implicitně* na s. 18 nahoře; občas jsou formulace nejasné či zavádějící – ... *se od sebe liší pouze hláskou, či kvantitou* na s. 45 – dlouhé vokály a krátké vokály jsou různé hlásky; ... *aby žáci měli možnost slova slyšet i je produkovat, tj. vidět či vytvořit jejich obrazovou produkci* na s. 45 aj.) V seznamu literatury chybí u několika málo položek některé údaje a v anglickém abstraktu jsou jazykové nedokonalosti.

Diplomová práce Markéty Lisé splňuje požadavky kladené na práce diplomové, **doporučuji** ji k obhajobě. Navrhuji hodnocení velmi dobře.

Praha, 9. 1. 2019

doc. PhDr. Lucie Saicová Římalová, Ph.D.